

Инсон ва қонун

www.hudud24.uz

2021 йил 13 июль
сешанба
№ 28 (1284)

www.hudud24.uz
insonvaqonun@adiya.uz
fb.com/hudud24official/
t.me/hudud24official/

hudud24

Endi 24 soat siz bilan!

- Энг сўнги хабарлар
- Ҳуқуқий маълумотлар
- Таҳлилий мақолалар
- Мурожаатга жавоблар



МАҲАЛЛА РАИСЛАРИ
ЖАРИМАДАН ОЗОД БЎЛДИ **4-БЕТ**

НОТАРИАЛ ХИЗМАТ:
КЕЧА ВА БУГУН **6-БЕТ**



ҲИМОЯ ОРДЕРИ НИМА?
У КИМЛАРГА БЕРИЛАДИ? **8-БЕТ**

ҚОЗОНГА ЯҚИН ТУРСАНГ ҚОРАСИ, ПОРАГА ЯҚИН ЮРСАНГ ЯРАСИ УРАДИ

ЖАМИЯТ ҳам, давлат ҳам худди одамга ўхшайди. Касал бўлса, дардга чалинса, зарур муолажага эҳтиёж сезади. Укол олади, дори ахтаради. Оғир аҳволга тушиб қолмаслик учун эмланади. Ҳар қандай хасталикни ичда ушлаб, яшириб бўлмайди, “касални яширсанг иситмаси ошкор қилади”, деган гап бежиз эмас.



2-БЕТ



ЮРИДИК ТЕХНИКУМ:

у ерда ўқиш
жараёни қандай,
уни аъло даражада
битирганларга
имтиёз борми?

Сўнги йилларда Президентимиз ташаббуси билан жамиятнинг турли соҳаларида жадал ислохотлар амалга оширилмоқда. Ёшларни қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш, малакали кадрлар етиштириш мақсадида таълим соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар шулар жумласидандир.

3-БЕТ

МЕҲНАТ БОЗОРИ:

ҚОҒОЗДАГИ

ҲИСОБОТ ВА ҲАЁТ БОШҚА- БОШҚА...МИ?!

- Мақола нега ёзилди? ■
- Меҳнат мигрантларига муносабат: хорижда ва бизда... ■
- Кам фоизли кредитлар кимга керак? Ёхуд авиачипталар нархи нега осмонга “кўтарилаяпти”? ■
- Хусусий бандлик агентликлари нега ўзини оқламади? ■



Авиа кассалардан яқинда олинган маълумотларга кўра:

- Тошкент — Москва йўналиши бўйича авиарейс чиптаси нархи — **4 миллион 200 минг сўм.**
- Тошкент — Дубай йўналиши — **2 миллион 600 минг сўм;**
- Тошкент — Истанбул рейси — **2 миллион 950 минг сўм;**
- Тошкент — Шарм эл-Шейх рейси — **3 миллион 170 минг 442 сўм;**
- Москвадан Тошкентга учиш эса **1 миллион 250 минг сўм.**

КАШҚАДАРЁ

АСОССИЗ РАД
ЭТИЛГАН ТАЛАБ

АДЛИЯ

ТАҚДИМНОМАСИДАН
СЎНГ БАЖАРИЛДИ



4-БЕТ

5-БЕТ

ЮРИДИК ТЕХНИКУМ:

у ерда ўқиш жараёни қандай, уни аъло даражада битирганларга имтиёз борми?

1. Худудий адлия бошқармалари тасарруфидаги ўрта махсус ўқув юртлари нега юридик техникум деб аталди? Юридик техникумнинг коллеж, билим юрти ва бошқа турдаги таълим муассасасидан фарқи нимада?
2. Юридик техникумни битирганлар қайси меъёрга асосан Тошкент давлат юридик университетида суҳбат асосида қабул қилинади?
3. Бунда таниш-билишчилик сингари инсон омилига боғлиқ ҳолатлар юз бермайдими? Негаки, одамлар орасида суҳбат асосида университетга кириш имконияти ҳуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ходимларининг фарзандларидан ортмайди, деган қарашлар ҳам йўқ эмас.
4. Юридик техникумни битирганлар мабодо олий ўқув юртига киролмай қолса, қайси соҳаларда ишлаши мумкин?



Ўткирбек МУҲАМЕДОВ,

Тошкент шаҳар адлия бошқармаси бошлиғи ўринбосари — Тошкент юридик техникуми директори, юридик фанлари доктори:



Жавлон УМАРОВ,

Навоий вилоят адлия бошқармаси бошлиғи ўринбосари — Навоий вилоят юридик техникуми директори:

1. Президентимизнинг 2020 йил 29 апрелда имзоланган “Ўзбекистон Республикасида юридик таълим ва фанни тубдан такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони ижросини таъминлаш, шунингдек, касб-хунар маълумотида эга малакали мутахассислар, рақобатбардош юридик кадрлар тайёрлаш жараёни янада такомиллаштириш мақсадида 2020 йил 30 октябрда Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги юридик техникумлари фаолиятини такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори қабул қилиниб, унинг асосида профессионал таълим муассасаларига оид Низом ишлаб чиқилган. Унга кўра, Касб-хунар мактаби — Халқаро таснифлагичнинг 3-даражасига мос келувчи таълим дастурлари асосида 9-синф битирувчиларини ижтимоий қўллаб-қувватлашга қаратилган бошланғич профессионал таълим босқичида кадрлар тайёрлайдиган таълим муассасаси ҳисобланади.

Коллежлар — Халқаро таснифлагичнинг 4-даражасига мос келувчи таълим дастурлари асосида ўрта профессионал таълим босқичида кадрлар тайёрлайдиган таълим муассасалари ҳисобланади. Коллежлар тегишли вазирлик, идора ва ташкилотларнинг тизимидаги ташкилий тузилма ҳисобланади ва фаолиятлари уларнинг маблағи асосида молиялаштирилади.

Техникумлар — Халқаро таснифлагичнинг 5-даражасига мос келувчи таълим дастурлари асосида олий таълим тизими билан интеграциялашган ўрта махсус профессионал таълим босқичида кадрлар тайёрлайдиган, олий таълим муассасалари ҳузурида фаолият юритадиган таълим муассасалари ҳисобланади. Техникумлар тегишли вазирлик, идора ва ташкилотларнинг тизимидаги ташкилий тузилма ҳисобланади, фаолияти маҳаллий ва хорижий грантлар, таълим хизматларини кўрсатиш, ишлаб

чиқариш ва бошқа фаолият турларидан олинган даромадлар, юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳомийлик маблағлари, қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар маблағлари асосида молиялаштирилади. Техникумда таълим бериш камида 2 йил муддатда кундузги, кечки, сиртки таълим шаклларида давлат буюртмаси ҳамда тўлов-контракт асосида амалга оширилади. Кечки ва сиртки таълим шаклида ўқиш муддати ва семестрлар давомийлиги ваколатли давлат органлари томонидан белгиланган меъёрлар асосида шакллантирилади.

2. Сўнги йилларда Президентимиз ташаббуси билан жамиятнинг турли соҳаларида жадал ислохотлар амалга оширилмоқда. Ёшларни қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириш, малакали кадрлар етиштириш мақсадида таълим соҳасида амалга ошириладиган ислохотлар шулар жумласидандир. Президентимизнинг 2018 йил 13 апрелда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги фаолиятини янада такомиллаштиришга доир ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори билан 2021/2022-ўқув йилидан бошлаб юридик техникум битирувчилари Тошкент давлат юридик университетида худудий адлия органларининг йўлланмалари асосида кириш тест синовларисиз, яқка тартибдаги суҳбат ўтказиш орқали бакалаврлар тайёрлашнинг махсус уч йиллик дастури бўйича ва ўқишни тугатгандан сўнг тақсимотга мувофиқ уч йил давомида узлуксиз ишлаб бериш мажбуриятини олган ҳолда киришга ҳақли эканлиги белгиланган.

3. Юридик техникум битирувчиларининг умумий ўзлаштириш кўрсаткичи рейтинг натижалари бўйича 71 ва ундан ортиқ фоизни ташкил этганда, битирувчининг чет тилини билиш даражасини тасдиқловчи тегишли миллий ёки халқаро сертификатга эга бўлганда, жумладан, тилни билиш даражалари В2 ва ундан юқори, юридик техникум ижтимоий ҳаётидаги фаол иштироки (маъна-

вий-маърифий ва жамоат ишлари, лойиҳалар ва танловларда иштирок этиши ва бошқалар) учун ҳамда битирувчи юридик техникумда ўрнатилган ички тартиб қоидалар, одобахлоқ қоидаларига риоя этганлиги ва намунали хулқ-атвори учун худудий адлия органлари томонидан йўлланмалар берилади.

Махсус комиссия ҳар йили қоида тариқасида, тегишли ўқув йилининг 10 майдан кечикмай тузилади. Махсус комиссия таркибига адлия органлари ва муассасалари ходимлари билан бир қаторда, худуддаги бошқа ташкилотлар, шу жумладан, Ўзбекистон ёшлар иттифоқи, Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги вакиллари ҳам уларнинг раҳбарлари билан келишилган ҳолда киритилади.

Юридик техникумлар битирувчилари ҳар йили 25 майдан кечикмай махсус комиссияга йўлланма беришни сўраб, ариза билан мурожаат қилади. Бунда махсус комиссия фақатгина тегишли ўқув йили битирувчиларининг аризаларини ҳар йили 1 июндан 10 июнга қадар кўриб чиқади. Махсус комиссия мажлисида юридик техникум битирувчиси юксак ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини, шунингдек, маънавий-ахлоқий фазилатларини аниқлаш учун суҳбатдан ўтади. Юридик техникумга ўқишга қабул қилиш давлат хизматлари кўрсатишнинг маъмурий регламенти (ушбу регламент Давлат хизматлари марказлари) асосида амалга оширилади. Махсус комиссия ўз фаолиятини коллегиялик, ошкоралик, холислик ва бетарафлик принциплари асосида юритади.

4. Юридик техникумлар битирувчилари Олий ўқув юртларига ўқишга киролмаган тақдирда, нотариус ёрдамчиси, ФХДЁ бўлими инспектори, Давлат хизматлари маркази мутахассислари, судья ёрдамчиси, давлат ижрочиси ва адвокат ёрдамчиси каби 93 та штат бирлигидаги мутахассисликларда ишлаши мумкин.

1. Юридик коллежлар техникумлар сифатида фаолиятини бошлагандан сўнг, бу ерда янги бир муҳит шаклланди. Энг аввало, назария ва амалиёт уйғунлаштирилди. Бунинг амалиёт дарсларининг мажбурий ўқув-режага киритилгани билан ҳам изоҳлаш мумкин. Эндиликда юридик техникум ўқувчиси фақатгина таълим муассасасида таҳсил олмайди, у суд ва адлия органлари, нотариал идоралар, давлат хизматлари агентликларида амалий иш жараёнини кузатади, бевосита унда иштирок этади. Қолаверса, Навоий вилоят юридик техникумида суд, давлат хизматлари, “legal teach” хоналари ташкил этилаётипти, бу ерда ўқувчилар назарий билимларни ҳам амалиётдаги каби ўзлаштиришлари, қонун ва қонуности ҳужжатлари лойиҳалари устида ишлашлари мумкин.

Қабул жараёнлари 1 августдан 20 августга онлайн тарзда амалга оширилишини эслатиб ўтиш жоиз. Ҳатто келгуси ўқув йилидан таълим даргоҳининг 1-босқич ўқувчилари учун адлия вазирининг стипендияси жорий этилиши кутилмоқда.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 апрелдаги “Ўзбекистон Республикасида юридик таълим ва фанни тубдан такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 30 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги юридик техникумлари фаолиятини такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори асосида техникум битирувчиларига Тошкент давлат юридик университетида кириш учун йўлланма берилади.

3. Бу нотўғри тушунча. Чунки йўлланма шунчаки берилмайди. Техникум битирувчиси суҳбатга кириш учун унинг ўртача баҳолар бали 71 балдан юқори бўлиб, чет тилини билиш даражасини тасдиқловчи сертификатга эга бўлиши лозим. Шунингдек, битирувчининг техникум ижтимоий-маънавий ҳаётида фаол иштироки ҳам баҳоладиган мезонлардан бири. Шу боис, битирувчи ҳуқуқшуноснинг ёки бошқа бир орган вакилининг боласи бўлишидан қатъи назар, ана шу талабларга жавоб бермаса, у суҳбатга киролмайди. Мулоқот давомида эса унинг билим даражаси қайта синовдан ўтади.

4. Юридик техникумни битирганлар мабодо олий ўқув масканига киролмай қолса, исталган ташкилотда юридик хизмат ходими, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларда иш юритиш билан боғлиқ лавозимларда ишлаши, нотариал идоралар, давлат архиви, ФХДЁ бўлимлари, давлат хизматлари агентликларида ҳам фаолият олиб бориши мумкин.



НАМАНГАН

МАҲАЛЛА РАИСЛАРИ ЖАРИМАДАН ОЗОД БЎЛДИ



НАМАНГАН туманидаги айрим маҳалла фуқаролар йиғини ҳудудида яшовчи фуқаролар томонидан чиқиндиларни белгиланмаган жойга ташланганлиги учун МФЙ раислари туман экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш инспекцияси томонидан маъмурий жавобгарликка тортилди. Маҳалла оқсоқоллари Наманган вилоят адлия бошқармаси томонидан ўтказилган сайёр қабулда бундан норозилиklarини билдиришди.

Мурожаатларни ўрганиш жараёнида тумандаги “Кўлбўйи”, “Шўрқишлоқ”, “Қорақўл”, “Ўлмас”, “Гулдилов”, “Чағир”, “Кайковус”, “Оқер”, “Қўрғонча” МФЙ раисларига нисбатан маҳалла ҳудудларида турли хил қурилиш ва маиший чиқиндилар тўпланиб қолганлиги сабабли маъмурий жарима қўллаш тўғрисидаги қарорларни расмийлаштиришда қонунбузилиш ҳолатларига йўл қўйилганлиги аниқланди.

Хусусан, мазкур чиқиндилар МФЙ раислари томонидан эмас балки, маҳалла фуқаролар йиғинлари ҳудудида яшовчи фуқаролар томонидан ташланган бўлса-да, МФЙ раисларига нисбатан маъмурий жарима қўлланилган.

Шунингдек, маъмурий жарима қўллаш тўғрисидаги қарорда ҳам ҳуқуқбузарлик моҳияти сифатида мазкур чиқиндилар айнан МФЙ раислари томонидан ташланганлиги баён этилмаган ва аксинча МФЙ раисларининг эътиборсизлиги кўрсатиб ўтилган.

Бундан ташқари, уларга нисбатан маъмурий жарима қўллаш тўғрисидаги қарорларни расмийлаштиришда Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 30, 91, 311-моддаларининг талаблари бузилганлиги маълум бўлди.

Шунга қўра, вилоят адлия бошқармаси томонидан жорий йилнинг 11 июнь куни Наманган вилоят экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бошқармаси бошлиғи номига

МФЙ раисларига нисбатан расмийлаштирилган маъмурий жарима қўллаш тўғрисидаги қарорларни бекор қилиш юзасидан тақдимнома киритилди.

Натижада Наманган вилоят экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бошқармаси бошлиғининг 2021 йил 22 июндаги буйруғи билан юқорида қайд этилган МФЙ раисларига нисбатан расмийлаштирилган маъмурий жарима қўллаш тўғрисидаги 9 та қарорнинг бекор қилиниши таъминланиб, оқсоқолларнинг 11 миллион 25 минг сўм асосиз жарима тўлашларининг олди олинди.

Дилмурод АҲМЕДОВ,
Наманган вилоят адлия бошқармаси бошлиғи ўринбосари

ФУҚАРО ПЕНСИЯ МИҚДОРИДАН НОРОЗИ БЎЛДИ



ТОШКЕНТ

ФУҚАРО Юсуф Тўраевнинг пенсия миқдоридан норози бўлиб ёзган шикоят аризаси Мирзо Улуғбек туман адлия бўлими томонидан ўрганиб чиқилди. Ўрганиш натижаларига қўра, Ю.Тўраевнинг манфаатларини кўзлаб Тошкент туманлараро маъмурий судига шикоят аризаси киритилди.

Суднинг 2021 йил 2 июндаги ҳал қилув қарори билан Бюджетдан ташқари пенсия жамғармаси Мирзо Улуғбек туман бўлимининг 2020 йил 13 мартдаги қарори ҳақиқий эмас, деб топилиб, пенсия жамғармаси туман бўлими зиммасига Ю.Тўраевнинг “Боз-су” кафесидан 1981 йил 1 декабрдан 1987 йил 15 октябргача, “Пазанда 94” ҳиссадорлик жамиятида 1995 йил 1 октябрдан 1998 йил 18 мартгача, Ўзбекистон Республикаси Афғон уруши ногиронлари республика хайрия жамғармасида 2002 йил 10 майдан 2003 йил 5 октябргача ишлаган даврини умумий меҳнат стажига қўшиб ҳисоблаш мажбурияти юклатилди.

Фарҳод САГАТОВ,
Мирзо Улуғбек туман адлия бўлими бош маслаҳатчиси



ҚАШҚАДАРЁ

АСОССИЗ РАД
ЭТИЛГАН ТАЛАБ

**АДЛИЯ
ТАҚДИМНОМАСИДАН
СЎНГ БАЖАРИЛДИ**



МИРИШКОР тумани “Янги Миришкор” маҳалласида яшовчи фуқаро Р.Х. 2019 йил февраль ойида туман тиббиёт бирлашмасидан туғуруқ таътилига кетиб, 2021 йил июнь ойида ишга қайтишни сўраб, тиббиёт бирлашмаси раҳбарига мурожаат қилган.

Аммо унинг талаби асосиз равишда рад этилганлиги боис Миришкор туман адлия бўлимидан ўз жойига ишга қабул қилинмаётганлигидан норози бўлиб, ёрдам сўрашга мажбур бўлган.

Ўрганиш давомида Р.Хнинг мурожаатида кўрсатилган ҳолатларда меҳнат қонунчилиги нормалари бузилганлиги, хусусан, Меҳнат кодексининг 234-моддасида кўрсатилган болани парваришлаш таътили даврида аёлнинг иш

жойи (лавозими) сақланиши шартлиги ҳолати бузилганлиги сабабли адлия бўлими томонидан Р.Хнинг манфаатини кўзлаб туман тиббиёт бирлашмаси бошлиғи номига тақдимнома киритилган.

Тақдимнома натижасига қўра, тиббиёт бирлашмаси бошлиғининг 2021 йил 1 июлдаги буйруғи билан фуқаро Р.Х. аввалги ишига тикланди.

Музаффар АБДУРАСУЛОВ,
Миришкор туман адлия бўлими бошлиғи



ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН

БЕРУНИЙ туман адлия бўлимига фуқаролар Б.С., Г.К., А.Т.лар мурожаат қилиб, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларида котиб лавозимида ишлаган даврида фойдаланилмаган меҳнат таътиллари учун компенсация пулини ундиришга амалий ёрдам сўраган.



**СОБИҚ
“КОТИБ”ЛАРГА
КОМПЕНСАЦИЯ
ПУЛИ
БЕРИЛАДИГАН
БЎЛДИ**

Мурожаатларни ўрганиш давомида ушбу фуқароларнинг 2011-2020 йилларда котиб лавозимида ишлаган даврида меҳнат таътилдани фойдаланилмаганлиги, 2020 йил 20 апрелда Меҳнат кодексининг 100-моддаси 2-қисми 1-бандига асосан уллар билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинганлиги, иш даврида туман ҳокимлиги томонидан фойдаланилмаган меҳнат таътиллари учун фуқаролар Б.С.га ҳисобланган 14 миллион 19 минг 603 сўм, Г.К.га 7 миллион 356 минг 821 сўм, А.Т.га 10 миллион 132 минг 981 сўм миқдоридagi пуллар тўланмаганлиги аниқланди.

Ваҳоланки, Меҳнат кодексининг 151-моддасида меҳнат шартномаси бекор қилинганда ходимга фойдаланилмаган барча йиллик асосий ва қўшимча таътиллар учун пуллик компенсация тўланиши, Фуқаролик процессуал кодексининг 171-моддаси 5-бандида ҳисобланган, аммо ходимга тўланмаган иш ҳақини ва бошқа унга тенглаштирилган тўловларни ундиришни сўраб, арз қилинган бўлса, суд буйруғи берилиши белгиланган.

Мазкур қонунчилик талабларига асосан, туман адлия бўлими томонидан уч нафар фуқаронинг манфаатини кўзлаб фуқаролик ишлари бўйича судга ариза киритилиши натижасида, собиқ “котиб”ларга 31 миллион 509 минг 405 сўм миқдорида компенсация пули тўланиши юзасидан суд буйруғи чиқарилди.

Салтанат РАИМБЕКОВА,
Беруний туман адлия бўлими бош маслаҳатчиси



ХОРАЗМ

Қўшимча тўловдан
қуруқ қолган ходим

**АДЛИЯГА
МУРОЖААТ ҚИЛДИ**

ФУҚАРО Ш.Рама-тов коронавирус тарқалишига қарши курашиш тадбирларига жалб этилган. Аммо унга тўланиши лозим бўлган кунлик қўшимча тўловлар тўланмасдан қолган. Бундан норози бўлган Ш. Рама-тов Хоразм вилоят адлия бошқармасига мурожаат қилган.

Ўрганиш жараёнида Хоразм вилоят санитария эпидемиологик осойишталик ва жамоат саломатлиги хизмати томонидан коронавирус

инфекцияси тарқалишига қарши курашиш тадбирларига жалб қилинган ходимларга Президентимизнинг 2020 йил 19 мартдаги Фармонининг 17-бандига асосан улларнинг ойлик лавозим маошига 6 фоиз миқдорида ҳар кунлик қўшимча тўловлар тўлаб берилмаганлиги оқибатида қонунбузилиш ҳолатларига йўл қўйилганлиги аниқланди.

Вилоят адлия бошқармаси томонидан мурожаатни ўрганиш якуни бўйича фуқаролик ишлари

бўйича Урганч туманлараро судига фуқаро Ш.Рама-товга тўланиши лозим бўлган 2 миллион 331 минг 52 сўм пул маблағини ундириш ҳақида даъво аризаси киритилди ва суднинг 2021 йилнинг 3 июндаги ҳал қилув қарори билан фуқарога тўланиши лозим бўлган пул маблағини ундириш белгиланди.

Равшанбек НЕЯЗМЕТОВ,
Хоразм вилоят адлия бошқармаси масъул ходими



ҚАЙСИ НОТАРИАЛ ИДОРАГА МУРОЖААТ ҚИЛСАМ БЎЛАДИ?

— Бухоро вилоя-
тида яшайман.
Навоий шахридан уй
сотиб олмоқчиман.
Бунинг учун қайси
нотариал идорага
муурожаат қилишим
керак?

— Илгариги қонунчилик бўйича кўчмас мулкларни ўзгага ўтказиш, жумладан, олди-сотди шартномаси фақатгина кўчмас мулк жойлашган жойдаги нотариал идора орқали амалга оширилди. Ҳозирги амалдаги қонунчилик бўйича эса аҳолига қўлайлик яратиш мақсадида ушбу талаб бекор қилинди, яъни республикамиздаги барча нотариал идоралар бошқа ҳудудда жойлашган кўчмас мулкни олди-сотди, ҳада, айир-бошлаш шартномаларини расмийлаштириш ҳуқуқига эга, яъни Сиз бошқа вилоятда яшаб туриб, Навоий шахридан уй сотиб олмоқчи бўлсангиз, ўзингиз яшайдиган ҳудуддаги нотариал идорага муурожаат қилиш орқали ушбу талабингизни қаноатлантиришингиз мумкин.

— Отам Тошкент шахрида яшаб, вафот этганлар, ўзим эса Бухоро вилоятида яшайман. Отамдан қолган мулкларга нисбатан мерос гувоҳномаси расмийлаштириш учун қайси нотариал идорага муурожаат қилсам бўлади?

— Фуқаролик кодекси бўйича мерос қолдирувчининг охириги доимий яшаб турган жойи мероснинг очилиш жойи ҳисобланади. Агар мерос қолдирувчининг охириги яшаб турган жойи номаълум бўлса, мерос қолдирувчига тегишли бўлган кўчмас мулк ёки унинг асосий қисми турган жой, кўчмас мулк бўлмаган тақдирда эса, кўчар мулкнинг асосий қисми турган жой мерос очилган жой, деб ҳисобланади.

Сизнинг отангиз Тошкент шахрида яшаб, вафот этган бўлсалар, унинг мулкларига нисбатан мерос гувоҳномаси фақатгина Тошкент шахридаги тегишли нотариал идораси орқали расмийлаштириб берилади. Агар Сиз Тошкентга бора олмасангиз, исталган нотариал идора орқали бошқа бир шахсга мерос гувоҳномаси расмийлаштириш ҳуқуқига оид ишончнома берсангиз, Тошкент шахрига бормасдан, ушбу гувоҳномани олишингиз мумкин бўлади.

Саволларга Бухоро шахрида хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус Дилобар БОЗОРОВА жавоб берди.

БУГУННИНГ нотариуси замон билан ҳамнафас. Соҳада кейинги йилларда туб ислохотлар юз берди. Мамлакатимизда нотариат институтининг самарали фаолият кўрсатишини таъминлаш, нотариал идоралар томонидан жисмоний ва юридик шахсларга ҳуқуқий хизмат кўрсатиш сифати даражасини ошириш бўйича амалий ишлар қилинди.

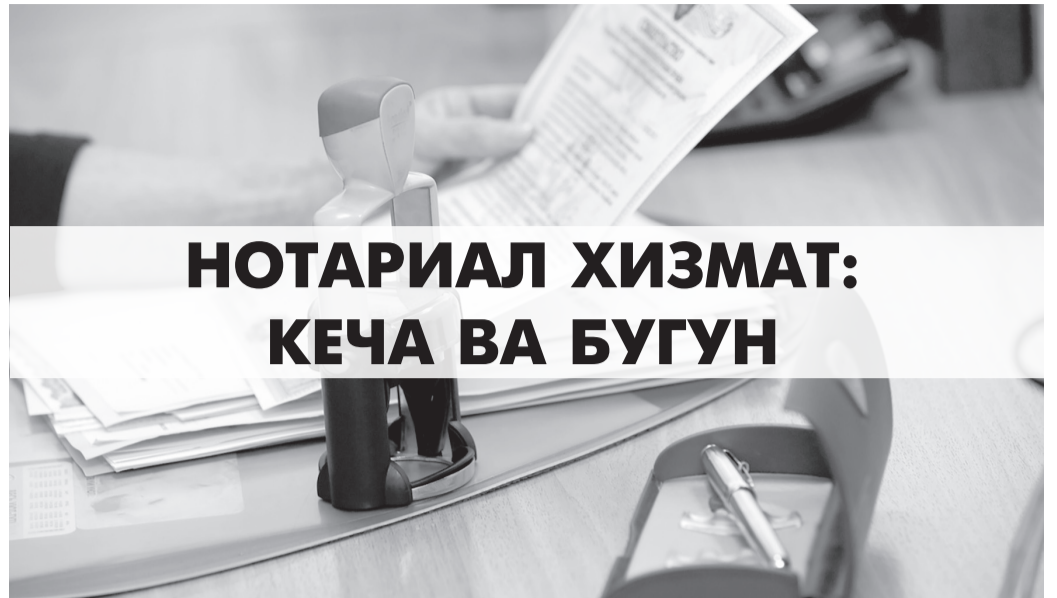
Жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳамда уларнинг қонуний манфаатларини таъминлашда муҳим ўрин тутувчи нотариат институти мустақиллик йилларида тақомиллаштирилиб, мустақам ҳуқуқий база яратилди. Соҳани тўғридан-тўғри тартибга солиш ҳамда жисмоний ва юридик шахсларга малакали ҳуқуқий хизмат кўрсатишга қаратилган 20 дан ортиқ қонун ҳужжатлари қабул қилинди. Президентимизнинг “Ўзбекистон Республикасида нотариат тизимини тубдан ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони билан 2020 йил 1 январдан давлат нотариал идоралари хусусий амалиёт билан шуғулланишга ўтди. Мол-мулк билан боғлиқ битимларни тасдиқлашдаги бир қатор талаблар бекор қилинди. Бир неча нотариал ҳаракатларни мажбурий нотариал тасдиқлаш талаби ҳам бекор қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Нотариал палатаси ташкил топди, унга барча нотариуслар аъзо бўлди.

Амалиётдаги мавжуд муаммоларни бартараф этиш, соҳадаги коррупция ҳолатларига барҳам бериш ва нотариат тизимини замон талабларига мос келадиган соҳага айлантириш мақсадида Адлия вазирлиги томонидан нотариат соҳасида бир қатор ишлар амалга оширилди.

Нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ва электрон нотариал архивни шакллантириб бориш учун “Нотариус” автоматлаштирилган ахборот тизими яратилди. Барча нотариал ҳаракатларни ахборот тизими ёрдамида онлайн тарзда мониторинг қилиш, ноқонуний хатти-ҳаракатларни тўхтатиш ҳамда фуқароларнинг шахсини аниқлашда замонавий текшириш усуллари билан фойдаланиш имконияти яратилди. Нотариал ҳаракатлар учун тўловларни автоматик тарзда ҳисоблаш, электрон тўловларни ўтказиш, уларни тасдиқловчи SMS хабарлар юбориш йўлга қўйилди. Идоралараро электрон ахборот алмашиш имкониятлари яратилди. Жараён қандай кечади: нотариус хизматлари учун давлат божи, пуллик хизмат ва бошқа тўловлар электрон тизим орқали автоматик равишда шакллантирилади. Яъни, бу ҳолатда инсон омили иштирок этмайди. Нотариусга муурожаат қилган мижоз SMS хабар ёрдамида тўланган суммани яна бир марта текшириш имконига эга бўлади.

Тизим орқали тўлов квитанциялари чиқариб берилади. Фуқаронинг тизимга киритилган мобил телефони рақамига тўловларнинг миқдори, нотариал ҳаракатни тасдиқлаш коди, Адлия вазирлигининг “Ишонч телефони” рақами кўрсатилган SMS хабар йўлланади. Агар ортиқча тўлов ундирилганлиги аниқланса, мижоз шу заҳоти Адлия вазирлигининг “Ишонч телефони”га кўнғироқ қилиши, бу ҳақида шикоят қолдириши ёки нотариуснинг ўзига тафовут сабаби юзасидан савол бериши мумкин.



НОТАРИАЛ ХИЗМАТ: КЕЧА ВА БУГУН

НОТАРИАТНИНГ ФАОЛ МОДЕЛИ НИМА УЧУН ЖОРИЙ ЭТИЛДИ?

Нотариуслар томонидан битимларни тасдиқлашда “ягона дарча” тамойили бўйича кўрсатиладиган ҳуқуқий ва техник тусдаги қўшимча ҳаракатлар ҳақидаги маълумотлар давлат органлари ва ташкилотлари билан ҳамкорлик қилиш орқали олинмайдиган бўлди. Бу жараёнда нотариус комплекс хизмат кўрсатувчи орган сифатида барча ҳужжатларни ўзи йиғди. Бу эса, ортиқча овозгарчиликларга, маълумотнома тўплаб, ортиқча вақт йўқотиш ҳолатларига чек қўйди.

“E-notarius.uz” махсус портали яратилди. Мазкур портал кенг имкониятларга эга бўлиб, муурожаат қилувчилар ўзларига керакли бир неча хизмат турларидан фойдаланиши мумкин. Масалан, фуқаролар нотариус қабулига электрон тарзда ёзилиши, яшаш ёки иш жойига энг яқин нотариус ёки нотариал идорани топишлари, электрон муурожаатлар қолдиришлари, хизматлар бўйича керакли маълумотларни олишлари мумкин. Бундан ташқари, порталда нотариус ҳақида фикр қолдириш, унинг хизматини баҳолаш тизими ҳам мавжуд. Порталда нотариал фаолиятга оид янгиликлар, очик маълумотлар мунтазам бериб борилади.

Порталнинг қўлайлиги шундаки, унда нотариал ҳаракатнинг турига қараб ҳужжатни расмийлаштиришда амал қилинадиган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар рўйхати ҳам бор. Фуқаролар керакли ҳужжатлар рўйхати нотариал ҳаракатни расмийлаштириш учун тўланадиган божлар турлари билан ҳам танишиб чиқиши мумкин. Махсус калькулятор тугмаси орқали жами тўлов суммасини ҳисоблаб чиқиш мумкин. Бундай қўлайликлар яратилиши билан нотариал ҳаракатларни амалга ошириш учун навбат кутиш, таниш-билишчилик, коррупция ҳолатларига барҳам берилди.

СОҲАДА ЭРКИН РАҚОБАТ МУҲИТИ ШАКЛЛАНДИ

2020 йил 14 январда “Нотариат тизими тубдан ислоҳ қилиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги Қонун қабул қилинди. Мазкур Қонун билан “Нотариат тўғрисида”ги Қонунга ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди. Хусусан, давлат нотариал идоралари нотариуслари билан бир қаторда хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар томонидан ҳам нотариал ҳаракатларнинг амалга оширилиши белгиланди.

Бу эса, нотариат соҳасида эркин рақобат муҳитининг шаклланишига йўл очди, албатта. Нотариал идораларда навбат кутиш муаммоси ҳам ўз-ўзидан ҳал бўлди. Нотариуслар сонининг кўпайиши аҳолида нотариусни танлаш имкониятини ҳам яратди.

Ортиқча бюрократия, коррупция ҳолатларига барҳам берилди.

Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 31 январдаги “Ўзбекистон нотариал палатаси фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарорига асосан Ўзбекистон Республикаси Нотариал палатаси ташкил қилинди. Нотариал палатага хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар фаолияти устидан мониторингни амалга ошириш вазифаси ҳам юклатилди.

Нотариус лавозимларига номзодларни танлов (малака имтиҳони) асосида танлаб олиш бўйича давлат хизмати жорий этилди. Олий малака комиссиясига фақат электрон муурожаат қилиш тартиби йўлга қўйилди. Танлов, яъни малака имтиҳони жараёни аудио ва видеоёзувларда қайд этилиб, Адлия вазирлигининг расмий веб-сайтида реал вақт режимида трансляция қилинмоқда. Бу ҳам нотариат соҳасида ортиқча бюрократия ва коррупция ҳолатларига қарши муросасиз курашилаётганлигидан далолат беради.

Нотариуслар фаолияти устидан доимий мониторинг ишлари олиб борилади, “Сирли мижоз” тадбирлари ўтказиб келинмоқда. Нотариуснинг касб этикаси қоидалари, касбий мажбуриятлари белгиланган. Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар томонидан ҳам бу қоидаларга риоя этилиши устидан мониторинг олиб борилмоқда.

Асосий мақсад эса, аҳолининг нотариал хизматларга бўлган талабини қондириш, нотариат соҳасида эркин рақобат муҳитини шакллантириш, ортиқча бюрократия ва коррупция ҳолатларини бутунлай йўқотишдан иборатдир.

ХАЛҚАРО НОТАРИУСЛАР ИТТИФОҚИ БИЛАН ҲАМКОРЛИК ЙЎЛГА ҚЎЙИЛДИ

Ўзбекистон Республикаси Нотариал палатаси ўз фаолиятини тақомиллаштириш мақсадида, халқаро тажрибани ўрганиб, чет давлатлар Нотариал палаталари, Халқаро нотариуслар иттифоқи билан ҳамкорликни йўлга қўйган. Хусусан, Франция, Литва ва бошқа бир қатор илғор давлатлар тажрибаси ўрганилиб, қўшма меморандумлар имзоланмоқда. Пандемия даврида соҳа мутахассислари ўртасида “Zoom” платформаси орқали онлайн мулоқотлар ташкил қилинмоқда.

Ўтказилаётган тажриба алмашиш жараёнларида хоризик ҳамкорлар юртимизда нотариусларга яратилган имтиёз ва қўлайликлар, нотариуслар ҳуқуқ ва манфаатларининг ҳимоя қилиниши ҳамда хусусий нотариуслар фаолияти билан яқиндан танишишмоқда.

**Дилдор МУСАЕВА,
Юнусобод туманида хусусий
амалиёт билан шуғулланувчи
нотариус**

